

Oponentský posudek

na rigorózní práci

pana Mgr. Ing. Daniela Váňu, Ph.D. „Regulace bankovníctví a záměry hospodářské politiky v Československu od roku 1918 do roku 1924“, Praha 2016, 127 stran

Rigorózní práce „Regulace bankovníctví a záměry hospodářské politiky v Československu od roku 1918 do roku 1924“ pana Mgr. Ing. Daniela Váni, Ph.D. se zabývá velmi důležitým segmentem ekonomiky – bankovním sektorem včetně kontextu státní hospodářské politiky v prvních letech po vzniku Československa. V tomto zaměření předložené práce lze spatřovat velmi silný moment. Práce je založena na studiu nepublikovaných archivních dokumentů uložených v Národním archivu v Praze (fond Předsednictvo ministerské rady) a Archivu Federálního shromáždění v Praze (fond Poslanecká sněmovna) a především publikovaných těsnopiseckých zpráv a tisků poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR v období 1919-1923, dále dobové a současné odborné literatury.

Práci tvoří vyjma úvodu a závěru dvě bohatě strukturované kapitoly: První kapitola je věnovaná bankovníctví a jeho regulaci do roku 1924, druhá hospodářské politice prvních poválečných vlád. V rámci kapitoly o bankovníctví se autor věnoval situaci před vypracování série bankovních zákonů v roce 1924. Poté následují jednotlivé podkapitoly, nazvané podle projednávaných zákonů: o Všeobecném fondu peněžních ústavů v republice Československé (218/1924 Sb. z. a n.), o Zvláštním (v návrhu Mimořádný) fondu ke zmírnění ztrát povstalých z válečných poměrů (237/1924 Sb. z. a n.), o vkladních knížkách (listech), akciových bankách a o revisi bankovních ústavů (239/1924 Sb. z. a n.), o povinnostech bankéřů při úschově cenných papírů (241/1924 Sb. z. a n.), o příročí k ochraně peněžních ústavů a jejich věřitelů (240/1924 Sb. z. a n.), o mimořádných úlevách při placení přímých daní (235/1924 Sb. z. a n.) a zákon, jímž se vláda zmocňuje převzítí pohledávky vzniklé z dodávek za doby války (236/1924 Sb. z. a n.). Uvedené zákony podstatným způsobem ovlivnily meziválečnou oblast bankovníctví. Dosud v takovém rozsahu nebyla tato problematika zkoumána a tuto skutečnost lze ocenit. Tyto osnovy zákonů byly předloženy v září 1924 parlamentu.

Struktura první části dává čtenáři nahlédnout do peripetií vytvoření osnov zmíněných zákonů. Jejich tvorba, mezirezortní připomínkování, rezoluce zainteresovaných organizací i projednávání ve vládě nebyly vůbec jednoduchou záležitostí a dokonce nebyly návrhy ani jednomyslně přijaty členy vlády, což svědčí o různých přístupech jednotlivých ministrů, resp. jejich stranické příslušnosti.

Druhá část práce začíná rekapitulací tzv. hospodářského zákona z podzimu 1918 a jeho naplňování po vzniku republik. Na ni navazuje rozdělení do subkapitol podle jednotlivých vlád: vláda Kramářova, první Tusarova, druhá Tusarova, první úřednická Černého, Benešova a první vláda Švehlova. V této části si autor všímá proklamované hospodářské politiky jednotlivých vlád a stručně ji konfrontuje s jejím reálným naplňováním. Autor využil taxonometrické metody výčtu vyjádření hlavních hospodářských úkolů jednotlivých vlád ve společenském a politickém kontextu.

Ve stručněji koncipovaném závěru autor věcně správně konstatoval, že vládní (státní) zásahy do oblasti bankovníctví byly politicky únosné vzhledem k poválečnému (hospodářskému) stavu střední Evropy a vzhledem k politickým změnám po první světové válce. Stejně tak lze souhlasit s autorovým konstatováním, že tehdejší politici neměli a ani nemohli mít zkušenosti se státní hospodářskou politikou (pomineme-li české ministry v předlitavských vládách, kteří však v nové republice nebyli považováni za žádoucí element) a reálný vývoj je vlastně donutil hospodářsko-politicky uvažovat, vytvářet vize i realizovat konkrétní projevy. Dále poválečné podmínky v prvních letech kladly opravdu veliké úkoly na politiku: převzít společenský mechanismus a ekonomiku, zabránit ekonomickému rozvratu, vybudovat na tomto základě společenský mechanismus a ekonomiku nového státu, řešit sociální důsledky války, realizovat konverzi ekonomiky na mírovou, budovat normy politické kultury atd.

Přestože se téma předloženou prací nevyčerpalo, jistě se stane základem, jakýmsi pomyslným odrazovým můstkem, pro další zájemce o toto téma. Práce přináší řadu zajímavých podrobností ze zákulisí jednání vlády o osnovách uvedených zákonů. Nicméně autor čtenáři nesdělil, jak to s těmito zákony v parlamentu dopadlo (např. hlasování, délka projednávání, soudržnost vládní koalice atd.), případně jak byly tyto předlohy modifikovány. Je jisté, že druhá část práce, pojednávající o jednotlivých československých vládách nemohla být vzhledem k celkové koncepci příliš rozsáhlá. I v této oblasti může ale autor v budoucnu pokračovat.

Z formálních připomínek uvádím od strany 80 absenci zarovnání textu vpravo, a řadu citátů, které se sice dají z logiky textu vysledovat, ale nenesou odkaz, a proto bych doporučoval jejich doplnění. Dále z uvedeného seznamu pramenů a literatury „vypadla“ jednak monografie „Nacionalismus zvaný hospodářský“ (Drahomír Jančík – Eduard Kubů eds.), zejména pak kapitola Jiřího Novotného a Jiřího Šouší „Nacionální identita a lojalita ke státu – faktor sanace bank“, která pojednává danou problematiku národnostním prismaem, a příspěvek oponenta „Ekonomické parametry československé Ústavní listiny“ (Jana Čechurová a kol., Ústava 1920: vyvrcholení konstituování československého státu), kde se věnuje naplňování úkolů vyplývajících z tzv. Hospodářského zákona.

Uvedené připomínky nikterak nesnižují úroveň zpracování tématu. Jednoznačně doporučuji práci pana Mgr. Ing. D. Váňu k obhajobě.

Praha, 14. února 2016

Prof. PhDr. Ivan Jakubec, CSc.

ÚHSD FF UK